

Ó TO JE KRÁSA

Time zero

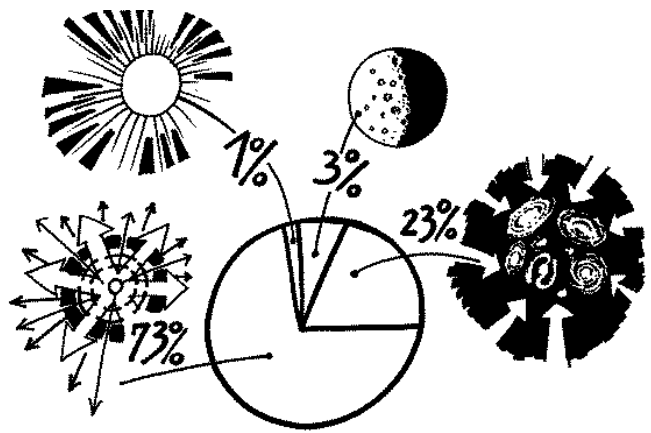
1) Asi největším překvapením, které nám současná kosmologie připravila, je složení vesmíru, který se skládá z

1 % svíící baryonová hmota

3 % nesvíící baryonová hmota

23 % temná hmota

73 % temná energie

2) V astronomii plazmatem nazýváme

a) čtvrté skupenství hmoty.

b) jednu ze složek krve.

c) smrtonosnou zbraň mimozemšťanů.

d) vysoce ionizovaný plyn.

e) formu života (podobnou plazům) na planetě TrES-1b.

3) Jako temný věk vesmíru označujeme období

a) před vznikem Sluneční soustavy.

b) po velkém třesku, které trvalo asi 400 milionů let, než se narodily první hvězdy a ve vesmíru se opět rozsvítilo.

c) pobělohorské. Komplikované období rekatolizace a nuceného odchodu protestantů z českých zemí. Byly to složité roky náboženských válek, které tak ničivě zasáhly celou Evropu.

d) po smrti mistra Yody, kdy se moci chopil Dark Vader.

4) To jak vesmír vypadal na konci velkého třesku

- a) můžeme dnes pozorovat díky družici COBE.
- b) pozorujeme díky systému satelitů Star Link vyvinutých společností Space X.
- c) lze určit detailním rozbořem fluktuací v mapě reliktního záření.
- d) nevíme. Vesmír z tohoto období pozorovat nelze, protože se nachází za horizontem událostí.

- 5) Světlo je příčné elektromagnetické vlnění. Cesta ze Slunce na Zemi, která je od něj vzdálená 150 milionů kilometrů, mu trvá 8 minut a 20 sekund. Z druhé nejbližší hvězdy, Proximy Centauri letí světlo přes 4 roky. Urči vzdálenost Proximy od Slunce.

4 světelné roky ($3,78 \cdot 10^{13}$ kilometrů)

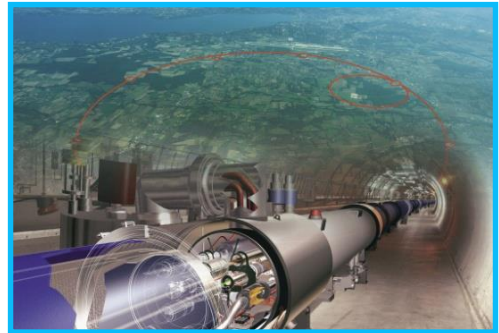
- 6) Staří Řekové si představovali, že se látka skládá z malých dále již nedělitelných částí, kterým dali název atomy. Dnes víme, že se atom skládá z obalu a jádra. V elektronovém obalu atomu se vyskytují elektrony. V jádře atomu najdeme protony spolu s neutrony. Tyto protony a neutrony

- a) jsou složeny z kvarků.
- b) jsou složeny ze škvarků.
- c) označujeme za elementární částice, které již nelze dále dělit.
- d) spolu vzájemně anihilují za vzniku elektronu.

7) **Podrobný výzkum extrémních stavů hmoty a objevy nových elementárních částic se provádí na největším urychlovači světa, tzv. Large Hadron Collideru, který je vybudován**

- a) v Ondřejově u Prahy.
- b) **ve švýcarském CERNu.**
- c) na Evropské jižní observatoři (ESO).
- d) na Floridě ve vesmírném centru NASA.
- e) na Mezinárodní kosmické stanici.

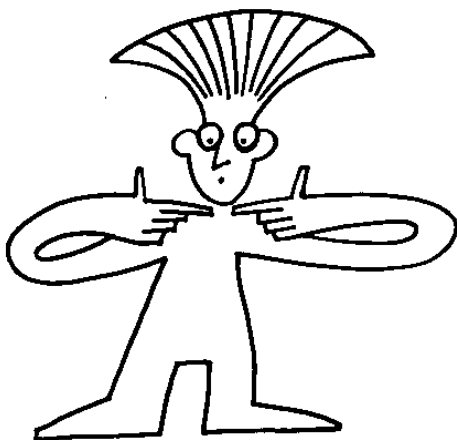

8) **V deseti mikrosekundách po vzniku vesmíru vznikly z kvarkového-gluonového plazmatu první neutrony a protony. V několika minutách první lehká jádra (H, He, Li). 400 milionů let po začátku vznikly první hvězdy a v jejich nitru termojadernou syntézou jádra ostatních prvků až po železo. Ale kde se vzaly prvky těžší než železo?**

- a) Tyto těžší prvky vznikají při nastartování termojaderných reakcí v protohvězdě, kdy teplota dosahuje 10 milionů °C.
- b) Byly stvořeny při vzniku televizní stanice NOVA v 90. letech 20. století.
- c) **Vznikají při explozích velmi hmotných hvězd, tzv. supernovách.**
- d) Vznikají jako vedlejší produkt ve fúzních atomových elektrárnách.

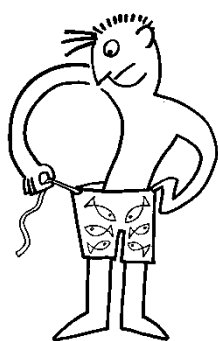
9) **Stáří vesmíru**

- a) odhadujeme na necelých 1,4 milionu let.
- b) odhadujeme na necelých 14 milionů let.
- c) odhadujeme na necelých 140 milionů let.
- d) odhadujeme na necelých 1,4 miliardy let.
- e) **odhadujeme na necelých 14 miliard let.**
- f) odhadujeme na necelých 140 miliard let.
- g) nelze určit. Vesmír neexistuje, vše je jen projekce mého já.

10) Z pozorování se zdá, že vesmír zvětšuje své rozměry stále rychleji. Gravitace je přitažlivá síla, která může expanzi jen brzdit. Za zrychlenou expanzí musí tedy stát něco jiného.

- a) Co vesmír „rozfukuje“, dnes nevíme, ale říkáme tomu temná energie.
- b) Jde o dozvuk výbuchu, který stál na počátku vzniku vesmíru, tzv. velkého třesku.
- c) Zrychlené rozpínání vesmíru způsobuje antihmota svojí antigravitací.
- d) Nedávné pozorování galaxie NGC 735 ukázalo, že by zrychlenou expanzí vesmíru mohly způsobovat přitažlivé síly supermasivních černých děr na okraji pozorovatelného vesmíru.

11) Již v roce 1929 zjistil Edwin Hubble, že spektrum vzdálených galaxií je posunuté k červenému konci spektra (Dopplerův jev). To ale znamená, že se tyto galaxie od nás vzdalují. Hubble dokonce naměřil, že se vzdalují tím rychleji, čím jsou dále. Znamená to, že

- a) Země je středem vesmíru.
- b) Slunce je středem vesmíru.
- c) jde o expanzi, která nemá nikde žádné hranice a probíhá všude kolem nás. Rozpíná se sám prostor ze všech svých bodů.

Pracovní list vypracoval Stanislav Poddaný.

Praha 2021